

Jana Hoffmannová (Praha)

Pár slov k poststrukturalistické stylistice

✎ **Кључне речи:**
struktura; strukturalismus;
poststrukturalismus; stylistika;
text; hra; intertextualita.

Чланак се бави применом појма *структура* у данашњој стилистици (односно лингвистици текста, анализи конверзације), и позицијом ових области између структурализма и постструктурализма.

К úvaze o poststrukturalistické stylistice mne přivedla studie J. Neustupného (1993), kde autor konstatuje, že stylistika je poststrukturalistická už tím, že je naukou o variaci, variantnosti v jazyce. Tou jistě je – vzhledem k tomu, že snad nejstabilnější složkou všech definic stylu je výběr z jazykových (event. i neverbálních) prostředků. Splňuje i další Neustupného požadavky na poststrukturalistickou jazykovědu – např. tím, že vysvětluje jazykové struktury ve vztahu k různým složkám komunikace. O tom nelze pochybovat: tzv. slohotvorní činitelé jsou samozřejmě komponenty komunikační události, vždyť mezi nimi dominuje situace, prostředí, adresát, dále kanál, médium (to, zda stylizujeme projev oficiální/ neoficiální, připravený/ nepřipravený, mluvený či psaný...). Posléze stylistika v pojetí Neustupného získává poststrukturalistický status proto, že se zaměřuje na studium textů, pro-

mluv, promluвовých procesů, a tím se blíží lingvistice textu, teorii dialogu, konverzační analýze a dalším podobným oborům. Toto přesvědčení J. Neustupného mne přinutilo přemýšlet o tom, zda je skutečně stylistika poststrukturalistickou naukou už jako taková, ze své podstaty; nebo zda současná stylistika je poststrukturalistická a liší se od stylistiky strukturalistické, nebo zda ta současná je jen víc poststrukturalistická než ta dřívější... Tuto otázku zde určitě nezodpovím, možná není ani příliš dobře položena; ale přesto se pokusím aspoň naznačit průběh svých úvah na toto téma. A ještě poznámku k tomuto úvodu: jak zdůrazňuje R. Kocourek ve stati o poststrukturalismu (1997), je tento termín nepříjemně dvojnásobný, motivačně neurčitý – v závislosti na tom, jak chápeme prefix *post-*: ten může signalizovat programovou návaznost (v tomto případě poststrukturalismu na strukturalismus), ale také

návaznost polemickou, a to v různé míře (pak může být poststrukturalismus chápán buď jen jako “již ne strukturalismus”, ale také vyhoceně jako ostrý antistrukturalismus).

Teď se na okamžik vrátím k tomu, že podle Neustupného je poststrukturalistický charakter stylistiky dán zřejmě mimo jiné jejím zaměřením na texty, resp. promluvy; a provedu, jak s pojmem *struktura* pracuje autor speciální monografie o výstavbě českého textu – J. Hrbáček (1993). Podle úvodních stránek Hrbáčkovy knihy je text definován jako “syntagmatická struktura promluvy (promluvového komplexu)”, “jazyková struktura komunikátu (projevu)”, “struktura verbálního komunikátu”; přitom se konstatuje, že mezi strukturou výpovědi a strukturou promluvy (textem) je neostrý přechod. Promluva je podle Hrbáčka “druh jazykového projevu, který (...) má souvislý text”, nebo “jednotka komunikace se souvislou strukturou (s jedním textem)”. Postupně se pak na dalších stránkách dovídáme, že text “je struktura promluvy” a sám “má strukturu” funkční, obsahovou a výrazovou, tematickou či dialogickou. Mluví se např. o tom, že “odstavce obrazy tematickou strukturu textu”; nebo o tom, že dialog nestačí vymezit na základě střídání partnerů, neboť nejde o typ komunikace, ale o typ struktury, založený na vztahu stimulu a reakce mezi promluvami. Zmiňovány jsou i struktury nadvýpovědní nebo struktura izotopická (izotopická síť, tj. souhrn izotopických řetězců, jimiž je promluva propojena, protkána). Je to jistě všechno pravda a asi nelze nic mít proti tomuto strukturálnímu obžerství (ostatně i van Dijk, guru všech současných nauk o textu, kdysi hýřil *makrostrukturami* a *superstrukturami* – srov. např. 1980). Jen se nějak přesně nevyznám v tom, že text “je struktura” něčeho, současně sám “má strukturu” (resp. různé struktury), a ještě “je strukturován vztahem výpovědí,

kteří ho tvoří”. Zdá se mi, že je zde poněkud přestrukturováno a že se z celého komplexu struktur vytrácí jasné vědomí o tom, co je vlastně text. Navíc Hrbáčkovy postupy vrhají zřejmě jiné světlo na přesvědčení Neustupného, že zaměření na text nedílně souvisí s poststrukturalismem; Hrbáčková nauka o textu není nikterak poststrukturalistická, proto nejspíš ani stylistika nemusí být takto hodnocena. Možná je Hrbáčková soustava struktur něco podobného jako Mathesiova práce *Řeč a sloh* (1942/1982): Neustupný píše, že je formulována “uvnitř strukturalistického paradigmatu”, ale že podobné starší práce “předjímalý pozice poststrukturalistické”, a dokládá to citátem Fr. Daneše (1991), že “Mathesius zde pregnantně načrtl jádro programu textové lingvistiky”. Nejssem si jista, v čem by vlastně mělo spočívat to poststrukturalistické předjímání.

V souvislosti s poststrukturalistickým charakterem stylistiky byla u Neustupného řeč nejen o lingvistice textu, ale také o konverzační analýze. Tady je možno se přidržet nesčetných zahraničních prací a také se jich přidržím, ale opět budu primárně vycházet z prací předního českého představitele tohoto směru J. Nekvapila (např. 1999). Podle něho konverzační analýza studuje, jaké strukturální problémy rozhovoru mluvčí řeší; mimo jiné řeší strukturální problém, jak zajistit, aby hovořil vždy jen jeden mluvčí (tj. aby fungoval známý mechanismus *turn-taking*). Pojem struktura se používá paralelně s pojmem *sekvence* (jde tu o párové sekvence, presekvence, opravné sekvence atd.) a konverzační analýza zkoumá počet členů v těchto sekvenčních strukturách, jejich vztahy a jejich vzájemnou podmíněnost. Členy těchto struktur, resp. sekvencí se označují také jako *akce* (srov. i název jedné z biblí konverzační analýzy *Structures of social action*; etnometodologickou a sociologickou proveniencí konverzační analýzy

lze samozřejmě vysvětlit, že konverzační struktury zakládají uspořádanost a strukturovanost společenskou, sociální, ale to teď nechme stranou). Jeden člen struktury vyvolává “normativní očekávání” dalšího členu. Podle Nekvapila je strukturním pojmem i *preference* – nastává tu normativní očekávání preferovaných či nepreferovaných akcí. (Je otázka, nakolik se právě tyto normativní momenty hodí do poststrukturalistického paradigmatu, kam Neustupný konverzační analýzu řadí. Podobně se mluví i o normativní stylistice – srov. Komárek, 2004; opět si těžko představíme, jak by se normativní orientace dala sloučit s poststrukturalistickým charakterem stylistiky.) Preferované struktury jsou z pohledu konverzační analýzy jednodušší, nepreferované složitější (zahrnují jak známo pauzy, částice, hezitační zvuky aj.). Důležitý je tu pojem *strukturní lokace* (*structural location*), tj. situování určitého prvku konverzace např. do její počáteční či koncové sekvence (srov. slavnou studii Schegloffa a Sackse *Opening up closings*, 1973). V konverzační analýze se ale možná nejčastěji o *strukturách* mluví v souvislosti se strukturami rozsáhlejšími (*larger structures, extended structures*), jako je např. vyprávění příběhu nebo argumentace; jinak se užívá spíše pojmu *pattern*, který je myslím v anglických terminologických soustavách všudypřítomný a jistě se vyskytuje i jako dvojče pojmu struktura. Až sem vedla cesta podobně jako u Hrbáčka: struktury všude, kam se podíváme, tedy ačkoli se pohybujeme v prostoru dialogu, konverzace (jako předtím promluvy a textu) – proč vlastně mluvit o poststrukturalismu?

V pracích z oblasti konverzační analýzy se však setkáme i s tím, že se konverzace chápe jako jazyková *hra*. Hra běžného, každodenního života; ale i hra ve smyslu *language games*, která má svůj cíl, pravidla, taktiky, strategie... V představě konverzačních ana-

lytiků jde zřejmě o hry značně strukturované, mezi strukturou a hrou tu není žádný velký rozestup. To v převratné práci J. Derridy z r. 1966 “Struktura, znak a hra v diskurzu věd o člověku” je tato vzdálenost mnohem větší: došlo zde k dekonstrukci pojmu struktura, místo ní nastoupila hra, a to výhradně hra označujících, jež tu zbyla po rozštěpení dualismu jazykového znaku. Taková nespoutaná hravost je příznačná pro spoustu současných uměleckých textů; a hledáme-li možnosti jejich interpretace, už se asi spíše blížíme paradigmatu poststrukturalistickému. Tady jsem si asociativně vzpomněla na to, jak jsem se před rokem – bohužel při psaní nekrologu (Hoffmannová 2003) – probírala pracemi svého učitele Karla Hausenblase a mimo jiné jsem sledovala v jeho myšlení tu linii, kdy si uvědomoval – on, vyznavač jednoty stylu a smyslu v textu, stylového integracionismu –, že “v některých dílech současného umění jde stylová různorodost složek tak daleko, že je pochybné, zda ji stačí integrační síly překlenout”; že “je asi třeba počítat s případy, kdy jednota smyslu není doprovázena jednotou stylu” (Hausenblas 1972). Všiml si, že dnes “mnozí zdůrazňují proti jednotnosti mnohotvárnost a mnohotvárnost, proti řádu ne-řád, chaos, proti konstruktivnosti destruktivnost”; že se píšou texty “záměrně nezachovávající stylovou ucelenost a významně ji porušující”; že se autoři dokonce snaží “zastřít styl textu”; že je nezbytné v textech sledovat hlavně “odstředivé síly”, “rozpornosti, nesourodosti, rozdíly až extrémní”. Hausenblas ovšem soudil, že ani v této situaci “neztrácí pojem stylu na závažnosti”, a že i u těchto uměleckých textů, u různých textových montáží, koláží, parodií a jiných “postmodernistických výtvorů”, musíme “zjišťovat rysy, které složky celku spojují, sjednocují, ucelují”, mezi kterými lze “prokázat stylovou příbuznost”. (Hausenblas 1996). Obávám se, že to někdy je

a bude nesmírně těžké; s těmito otázkami však už v každém případě vplouváme plnou parou do myšlení poststrukturalistického, zdůrazňujeme pragmatickou dimenzi stylistiky, otvíráme ji do prostoru procesuálně pragmatického. Vstupujeme např. do dramatického zápasu Rolanda Barthesa (jak o něm píše např. M. Marcelli, 2004, v České literatuře) o otevření uměleckého díla, o jeho osvobození ze “sevření systémů”, z “diktátu autorské instance”, z “podřízení jedinému, v díle ukrytému smyslu”; zápasu, který za cenu “destrukce autora” a odmítnutí jeho demiurgických nároků (přestává být “garantem smyslu”) “otvírá hranice díla” směrem k jiným dílům, ale i k interpretační svobodě čtenáře. (Jak to známe i z prací R. Rortyho: důležité je, co text u čtenáře způsobí, co s ním udělá, jak změní jeho život.) Jde o “posun od díla k textu”, ale nikoli k textu hrbáčkovskému. (Ostatně v témže čísle České literatury píše ve stejném kontextu M. Petříček, 2004, že “slovo text není synonymem slova struktury, dokonce je v některých případech ... nástrojem polemiky s příliš rigidními verzemi strukturalismu”. Petříček zde také naráží na to, že “objektem textové lingvistiky je text jako produkt a danost, nikoli jeho “rozměr procesuální”). Podle Barthesa text “není soubor uzavřených znaků obdařených smyslem”; (je to přinejmenším jankovičovské “dění smyslu”, proces “stávání se”); “není to struktura, ale strukturace”; text “není předmět, ale práce a hra”. Jde o “plurálové” pojetí textu jako “spleti”, “houštiny”, rozpínající se sítě, která ho propojuje s množstvím textů jiných a kterou jako čtenáři rozplétáme i splétáme, rozpoznáváme různá spojení, souvislosti a souměrnosti (D. Hodrová, 2004; srov. i B. Hoffmann, 1995: *Text jako síť – styl jako hra*). Marcelli ovšem v diskusi varuje před “ztrátou pevné půdy, když se dílo začíná rozplývat... v intertextuálních spojeních”. (Či snad můžeme i

intertextovou “sít” chápat jako strukturu sui generis?) Přesto není zbylí – v tomto duchu se asi musí profilovat i stylistika; intertextová stylistika, zaměřená na textovou, případně dialogickou (konverzační) hru a na stopy vpojení textu do intertextových sítí – to je asi stylistika poststrukturalistická, v Česku možná i trochu posthausenblasovská, to je asi stylistika dnešní doby. (Srov. Hoffmannová, 1994, 1997, a název disertace z r. 2004: *Stylistika aktuálních komunikačních situací: dialogická, kolokvialistická, pragmatická, intertextová.*)

A poslední věc – stylistika se samozřejmě nezajímá jen o texty či díla umělecká. R. Kouček ve zmíněné studii píše o odborných textech poststrukturalistů (“a především dekonstruktivistů v čele s Derridou”), které jsou založeny na “hře se slovy”, “slovních hříčkách”, “textové mystice”, neologismech, “typografických důmyslech”. Autor připouští, že “figurativnost a jazykové hry ve vědeckých textech” už dnes nelze zcela odmítat, pokládá však podobnou “neprůzračnost stylu” zřejmě za přehnanou. Zde se vracím k výše zmíněnému hausenblasovskému dilematu; k “neprůzračnosti stylu” textů vědeckých i uměleckých si asi musíme hledat nové interpretační cesty, které asi mohou či musí být založeny mj. na onom intertextuálním síťovém brouzdání.

Tyto interpretační možnosti bych ráda v závěru naznačila na ukázkách ze dvou textů, které samy o sobě mohou působit jako “chatické”, “neprůzračné”, “nesourodé”, “destruktivní”; ale jejich vzájemné těsné spojení nám nabízí jistý klíč k jejich “propletené” interpretaci. Libreto opery J. Duška a M. Smolky Nagano (rež. O. Havelka), která byla úspěšně uvedena v r. 2004 a byla kritiky zvolena za “hru roku”, má hravý, třeštivě postmoderní charakter, což napovídá jeho intenzivní vícejazyčnost, ale také např. ironické aluze na konvenční operní libreto, jejich senti-

mentálnost, banalitu, neustálé samoučelné opakování. “Recenze v odborném tisku” si zčásti zachovává charakter odborného textu: obsahuje řadu termínů (*deminutiva*, *zvukomalba*, *lyrickoepický subjekt*, *makarónské veršování* aj.) a poukazuje k řadě kontextů profilovaných literární vědou (k Máchovi, Erbenovi, dadaistům, poetistům, konkrétní poezii 60. let apod.). Přitom však opouští “vzorec” odborné recenze a její dominantní gesto nesměruje k věcnému stylu. “Recenze” je tak možná sama o sobě málo průzračná a srozumitelná; v tomto případě je však maximálně, empaticky propojená s pretextem a je

s libretem takřka izomorfní (stylově, možná i “strukturně”). Myslím, že Derrida by měl radost. Intertextová síť tu ovšem pochopitelně zahrnuje celou inscenaci, která je do textu recenze “vetkána”; ale už ukázky korespondujících částí textů recenze a libreta snad ukazují, že v tomto poststrukturalním, resp. postmoderním světě naše interpretační pohyby – a i naše stylistika – musí mít intertextuální povahu. Je to ovšem svrchované náročný prostor, přístupný pouze zasvěceným; na druhé straně je však možno pragmaticky vsadit třeba pouze na hru a užít si jí, aniž bychom umně splétali celou síť.

161

Nagano – z libreta opery

RŮŽIČKA: Už dost shrbených hřbetů! Už dost svěšených hlav!
 Čelme čely, čelo je štít, chřípí vzmuž, mužství vztyč
 Rozraž, sekni, vnikni, leť
 Rozraz val, zuby ceň, spár tas
 Bij a kuj a drť a vři a řvi, zuby ceň
 Pal a vraž a sper a val, rozraz val
 Val vpřed, val vpřed
 Ber puk a pal
 Soka zdrť
 Svatyni pleň

P (= sbor *fandů*
vpravo – soupeře): Taste kolty! (Thasthe kholthy)
 L (= sbor *fandů*
vlevo – naši): Taste a na zteč!
 P (= sbor *fandů*
vpravo – soupeře): That's their last sketch!
 L: Perte je!
 P: Play fair!
 L: Drťte je!
 P: Dirty game!
 Steel the puck!
 L: Až pak, až pak
 Semeleme je
 P: Oh, yeah, oh yeah
 Gird, girt, girt

JANA HOFFMANNOVÁ

L: Zdrtiti
P: Go, went, gone
L: Chlapy ty

HRÁČI: Hosana, máme Hašana
Hosana, Hašana

L (*naše fanynky*): Hašek Hašíček
Hašan Hašánečíček
Hašek Hašíček
Hašan Hašánečíček
Hašek je bůh, Hašek je bůh

162

JÁGR: Jak chladná, chladná pláň ledová

LEDOVÁ PLOCHA

(*ženský sbor*): Můj, jsem jen tvá, můj, tvá

JÁGR: Umíš být zrádná, zrádná, pláni ledová

ŽENSKÝ SBOR: Jaromír zachvívá se

JÁGR: Jak jen tě dneska budu krotit, pláni ledová

ŽENSKÝ SBOR: Jak had se v kličkách budeš krotit
Což se bojíš, bojíš vypustit duši?

JÁGR: V en há el je hřiště o dost užší
Chladná, zrádná

ŽENSKÝ SBOR: Kro-u-o-u-ou, o-u-o-u-ou, o-u-o-u-ou, o-u-o-u-ou-ti-t

JÁGR: Zrádná pláň

ŽENSKÝ SBOR: Reku můj, reku můj, reku můj, můj, můj

(...)

JÁGR: Já jsem Jágr

KANADSKÝ BRANKÁŘ: Nene, nene, never never fear

JÁGR: Ja ja ja Jágr

KANADSKÝ BRANKÁŘ: Ne, never, never, ne

(...)

JÁGR: Já jsem já!

L (= *sbor fandů*)

vlevo – naši): Tyčka!

P (= *sbor fandů*)

vpravo – soupeře): Yeah!

L: Je! Jágr!

P: Týgr!

L: Grr hoof

P: Grr hoof

L: Haf, haf

P: Hoof, hoof

 2005

**Nagano ano čili V opeře hokej neboli
Dušek, Smolka, Havelka O.K.**

(z recenze v odborném tisku)

[...] Duškův ironický, desakralizační duch se palimpsestově vrství, ba jako rhizomatická vegetace bují, splétá se ze šlahounů mnoha světových současných živých i mrtvých jazyků, různých stylových vrstev mateřštiny, svérázných akustických výkřiků a výslovnostních patvarů, internacionálních řečových projevů (v nichž se mísí čeština hlavně s angličtinou, popřípadě s ruštinou a pseudojaponštinou). Tak bůh Hašek mluví latinsky, hokejoví bozi ovládají virtuózně emocionální citoslovce (*buch, ó, uf, ho, há, ech, brrr, áach, ááá, hmm...*), kapitánův slovník hýří akčními slovesy v imperativní podobě (*rozraž, sekni, vnikni, leť, vři a řvi, val, pal, zdrť, pleň svatyni, vzmuž, mužství vztyč* apod.). Verbální doplněk zuřivých zápasů ze strany internacionálního publika i samotných aktérů vytváří v souhrnu rozbujelou slátaninu světového všejazyka, vtipně a hravě kombinující jazykovou realitu dneška a ekvilibristiku autorovy jazykové fantazie, jak ji provozovali již kdysi dadaisté, poetisté [...]

Jádrem druhé třetiny jsou souboje hokejových bohů – novodobých héroů, gladiátorů [...] a zároveň i verbální souboje fanoušků jednotlivých soupeřících mužstev (sbory fandů). Duškův duch se napájí z rozmanitých jazykových a kulturních zdrojů (ba přímo Prazdrojů): český dvojocasý lev, jenž získá posléze zlatou hřívu (je konfrontován se šváby, termity, supy, hyenami, sraby, svraby, rusy), vsítí Rusům dokonce za pomoci Gogola vítězný “gól, Gogol, gól”; na vítězství zámořských hokejistů nestačí ani fandění v češtině s americkou výslovností “Thasthe kholthy”, ani litanický seriál úderových sloves *Gird, girt, girt, Go, went, gone, Spin, span, spun, Grind, ground, ground,*

Bang, bang, bang..., ani zvukomalebná fráze (rada brankáři) *Feel fine, feel free and catch it!* Třebaže ani českým fandům nechyběla údernost (*Zdrtiti, Dobýti, Lapiti, Vyříditi*), vyvrcholením české fandovské češtiny bylo ódické deminutivní pětiversí českých fanynek: “Hašek Hašíček / Hašan Hašánečíček / Hašek Hašíček / Hašan Hašánečíček / Hašek je bůh, Hašek je bůh”. České fanynky tak jen doplnily šamanský tanec kolem Haška, který tančili hráči již v první třetině: “Hosana, máme Hašana / Hosana, Hašana / Vivat, vivat, vivat!” Zvrat nemohla přinést ani “japonská” obměna českého standardního “Hoši, do toho!” “Šiho tohodo!”, které skandoval sbor fandů soupeře.

Zbožštěním Haška (je zrozen z japonské gejši jako Boží vnuk na ostrově Hokej-do) však opera nekončí. [...]

Dominantním lyrickoepickým a dramatickým subjektem v první a druhé třetině není jen božský Dominik, ale také legendární útočník Jágr. Jágr je první individualita, která se vynoří ze sborového brčení, mručení a hekání hráčů v posilovně a zapěje lyrický milostný duet s Ledovou plochou (Jágr: “Umíš být zrádná, zrádná, pláni ledová”; Ženský sbor – Ledová plocha: “Jak had se v kličkách budeš kroutit ... Kro-u-o-u-ou, o-u-o-u-ou, o-u-o-u-oů, o-u-o-u-oů-ti-t”). Zde Dušek bezpochyby tisícínásobně překonal ve zvukomalbě české velmistry Máchu a Erbena. Erotické a obdivné vyznání Ledové plochy (“Můj, jsem jen tvá, můj, tvá; Reku můj, reku můj, reku můj, můj, můj”) se promění v epicko-dramatický duel v okamžiku, kdy Jágr je určen trenérem provést trestné střelení na kanadskou branku. Dušek, nepochybně poučen tzv. konkrétní poezií 60. let, virtuózně buduje Jágrův souboj s kanadským brankářem na principu kontrastu a variací několika málo hlásek v česko-anglickém makarónském veršování. Zastrahuje-li Jágr svého soupeře

163

neustálým opakováním a variováním svého jména, zdůrazňováním svého ega (“Já jsem jaja Jágr ... Ja ja ja Jágr ... Já jsem já!”), jež posléze ústí v mytologickou metamorfózu v tygra (“Jágr = Týgr”), kanadský gólman sází na kombinaci českého reduplikovaného záporu “ne, nene, nenene” a anglického “never” (“Ne, never, never, ne”), čímž si

dodává odvahy (“ne ne, never, fea-fea-fea-fear”). Jágrův neúspěch (nastřelil tyčku), předznamenáný již dříve jeho tušením, že ledová plocha je zrádná, vrcholí vzájemnými citoslovečnými, opět jazykově a poeticky vtipnými pokřiky, pošťkáváním a vrčením fanoušků (“Jágr! – Týgr! – Grr hoof... Haf, haf – Hoof, hoof”).

164

zusammenfassung

Σ Ein paar Wörter zu der poststrukturalistischen Stilistik

Die Verfasserin zeigt, wie oft der Begriff *Struktur* in der heutigen Stilistik und den verwandten Bereichen (wie Textlinguistik oder Konversationsanalyse) vorkommt; ihrer Meinung nach kann man sogar über die Inflation der Strukturen sprechen. Zum Unterschied davon behaupten einige Sprachwissenschaftler (z. B. J. Neustupný), dass Stilistik eine typische poststrukturalistische Wissenschaft ist: weil ihr Gegenstand nicht die Sprache, sondern das Sprechen ist (d. h. Sprache in den Texten, in der Kommunikation), und besonders die Variation, die Auswahl der sprachlichen Mittel aus verschiedenen Varianten. Der Beitrag stellt dann die (poststrukturalistische, oder postmodernistische) Situation der letzten Dekaden vor, wenn an die Stelle der Struktur manchmal der Spiel tritt. In dieser neuen Situation öffnet sich der Text dem Prozess der Kommunikation und dem Netz der anderen Texte; wichtig ist nicht mehr die Struktur, sondern die Strukturierung. Infolgedessen sollte die heutige Stilistik eine intertextuelle Stilistik werden, die sich vor allem mit dem Text, Diskurs, Dialog als Spiel und Netz befasst. Auch die Fachliteratur kann jetzt spielerische Natur haben; die Beispiele demonstrieren, wie eng die Rezension in einer Fachzeitschrift mit dem Operntext intertextuell verbunden ist.

Literatura

- Atkinson – Heritage 1984: **Atkinson, J. M., Heritage, J. (eds.)**. Structures of Social Action: Studies in Conversation Analysis. – Cambridge: Cambridge Univ. Press.
- Daneš 1991: **Daneš, F.** Mathesiova koncepcie funkční gramatiky v kontextu dnešní jazykovědy. – In: Slovo a slovesnost. – Praha. – 52. – S. 161–174.
- Derrida 1991: **Derrida, J.** Struktura, znak a hra v diskursu věd o člověku. (Přednáška přednesená v r. 1966.) – In: Filosofický časopis. – Praha. – 39. – S. 584–600.
- Dijk 1980: **Dijk, T. A. van.** Macrostructures. An interdisciplinary study of global structures in discourse, interaction and cognition. – Hillsdale, N.J.: L. Erlbaum.
- Hausenblas 1972: **Hausenblas, K.** Styl a překlad. In: Výstavba jazykových projevů a styl. – Praha: UK. – S. 157–167.
- Hausenblas 1996: **Hausenblas, K.** Stručná charakteristika stylu a stylistiky. – In: Od tvaru k smyslu textu. Stylistické reflexe a interpretace. – Praha: UK. – S. 57–65.

 CMLA 2005

- Hodrová 2004: **Hodrová, D.** Text města jako síť a pole. – In: Česká literatura. – Praha. – 52. – S. 540–544.
- Hoffmann 1995: **Hoffmann, B.** Text jako síť – styl jako hra. – In: Stylistyka. – Opole. – 4. – S. 243–246.
- Hoffmann 2004: **Hoffmann, B.** Nagano ano čili V opeře hokej neboli Dušek, Smolka, Havelka O.K. – In: Tvar. – Praha. – Č. 10.
- Hoffmannová 1995: **Hoffmannová, J.** O dialogickou a intertextovou stylistiku. – In: Stylistyka. – Opole. – 4. – S. 246–249.
- Hoffmannová 1997: **Hoffmannová, J.** Stylistika a... (Současná situace stylistiky). – Praha: Trizonia. – 200 s.
- Hoffmannová 2003: **Hoffmannová, J.** Za Karlem Hausenblasem. In: Naše řeč. – Praha. – 86. S. 262–265.
- Hoffmannová, 2004: **Hoffmannová, J.** Stylistika aktuálních komunikačních situací: dialogická, kolokvialistická, pragmatická, intertextová. Habilitační disertace. – Praha: UK. – 270 s.
- Hrbáček 1993: **Hrbáček, J.** Nárys textové syntaxe spisovné češtiny. – Praha: Trizonia. – 134 s.
- Kocourek 1997: **Kocourek, R.** K termínu poststrukturalismus: jeho utváření a sémantika. – In: Slovo a slovesnost. – Praha. – 58. – S. 197–219.
- Komárek 2004: **Komárek, M.** Místo lingvistiky mezi vědami. – In: Bohemica. – Olomouc. – 9. S. 67–72.
- Marcelli, 2004: **Marcelli, M.** Text jako sieť, sieť jako text. – In: Česká literatura. – Praha. – 52. – S. 521–527.
- Mathesius, 1982: **Mathesius, V.** Řeč a sloh (1942). – In: Jazyk, kultura a slovesnost. – Praha: Odeon. – S. 92–146.
- Nekvapil, 1999/2000: **Nekvapil, J.** Etnometodologická konverzační analýza v systému encyklopedických hesel. In: Češtinář. – Hradec Králové. – 10. – S. 80–87.
- Neustupný, 1993: **Neustupný, J.** Poststrukturalismus a Pražská škola. – In: Slovo a slovesnost. – Praha. – 54. – S. 1–7.
- Petříček, 2004: **Petříček, M.** Hranice a limity textu. – In: Česká literatura. – Praha. – 52. – S. 528–539.
- Schegloff, Sacks 1973: **Schegloff, E. A., Sacks, H.** Opening up closings. Semiotica. – 7. – S. 289–327.
- Smolka – Dušek, 2004: **Smolka, M., Dušek, J.** Nagano. – Praha: Opera Národního divadla. – S. 18–45.

Pozn.: Tento příspěvek byl přednesen na kolokviu *Strukturalismus dnes*, konaném dne 12. 10. 2004 na počest životního jubilea významného českého jazykovědce prof. dr. Miroslava Komárka, DrSc.